

iz prošlosti

NEDOPUŠTENA UTAKMICA

Povodom pitanja o kamatnoj stopi na uloge, koju plaćaju državne novčane ustanove, Udruženje je uputilo 1930 godine svoju pretstavku Ministarstvu trgovine i industrije. Kako po tome nije bilo ništa preduzeto, to je Udruženje i u 1931 godini uputilo drugu pretstavku ove sadržine:

Mi smo pod 26. decembrom 1930. godine imali čast uputili Gospodinu Ministru pretstavku moleći, da izvoli uzeti inicijativu za rešavanje jednog važnog pitanja, koje se tiče, i koje interesuje, ne samo naše novčane zavode, već i narodnu privredu. To je pitanje smanjivanje kamatne stope na uloge, kod državnih ustanova u meri, da se ne izaziva nepravedna konkurencija privatnim novčanim zavodima. Ili jasnije i određenije reći, da te državne novčane ustanove, koje imaju preimućstva u svojim povlašćenim položajima, plaćaju kamatu na uloge nižu bar sa $\frac{1}{2}$ - $\frac{3}{4}\%$ od one stope, koje privatni veći novčani zavodi plaćaju. U toj smo pretstavci izneli razloge za takvu molbu. Ali po tome se nije ništa uradilo, i nikakav odgovor nismo dobili.

Kad smo tu pretstavku uputili situacija je bila takva, da je se ciljalo od strane privatnih novčanih zavoda kao i Narodne Banke, da snižavaju kamatnu stopu na uloge, da bi mogli spuštati i kamatnu stopu na kredite, i pored svih ostalih teških, a neuklonjenih uzroka, koji su bili prepreka toj zamisli. Htelo je se pomoći narodnoj privredi pružanjem jeftinijih kredita.

Ponovo pokrenuto pitanje

Nalazeći, da su privredne prilike od toga vremena na ovamo postale teže, a sem toga kako se sudeći naročito za prva tri meseca ove godine, može pretpostaviti, da će u

ovoj godini biti još nepovoljnije, to smatramo za potrebno, da ovom prilikom ponovo pokrenemo pitanje o razlici, koja neminovno ima postojati između kamatne stope na uloge, koju državne novčane ustanove plaćaju, i one koju plaćaju privatni novčani zavodi, što je potrebno radi postizanja napred navedenog cilja.

Privatni novčani zavodi su ipak spustili kamatnu stopu na kredite između 40-50%, a na uloge 20-25% od onoga, što je nekada bilo, i ako nisu otklonjeni uzroci, koji destvuju na visinu kamatne stope na kredite, i ako su šta više neki od tih uzroka i pogoršani, kao na primer opterećenje novčanih zavoda javnim dažbinama. O tim uzrocima smo govorili u našoj ranijoj, gore pomenutoj pretstavci. Želja, da novčani zavodi idu i dalje sa spuštanjem kamatne stope na kredite, da bi se olakšalo našim privrednicima u ovim teškim prilikama, u vezi je sa otklanjanjem uzroka, koji dejstvuju na visinu ove stope. Sem toga u vezi je i sa otklanjanjem nepravedne konkurencije državnih novčanih ustanova, koje plaćaju kamatnu stopu na uloge više ili podjednako kao i veći privatni novčani zavodi.

Povlašćene novčane ustanove

Dok su privatni novčani zavodi spuštali kamatnu stopu na kredite u mnogo većoj razmeri, no što su smanjivali kamatu na uloge, to nije bio slučaj kod konkurentnih državnih novčanih ustanova, u toj meri i u toj srazmeri. Spuštanjem kamatne stope na kredite, mnogo

veći novčani zavodi su gotovo išli do predratnih kamatnih stopa. U izvesnim krajevima naše zemlje dodeljuju se krediti od privatnih novčanih zavoda i sa 7½%. I položaj je njihov time otežan u pogledu daljeg rada u tome pravcu a naročito s obzirom na činjenicu, da državne novčane ustanove održavaju veću ili jednaku kamatnu stopu na uloge, kao i privatni veći novčani zavodi. Time ovi privatni zavodi osećaju pored ostalog svu težinu razlike svoga položaja prema povlašćenom položaju

državnih novčanih ustanova.

Kad bi državne novčane ustanove bile izjednačene sa privatnim novčanim zavodima, i kada za njih ne bi država garantovala, stvar bi bila lojalne i dopuštene utakmice kako u pogledu kamate na uloge tako i kamate na kredite između njih i privatnih novčanih ustanova, i mi ne bismo imali potrebe, da ovu pretstavku upućujemo. Ali kad te državne ustanove imaju preimućstva z a k o n o m garantovana, što privatni novčani

zavodi nemaju, onda se postavlja pitanje, da li je zadatak države, da ugušuje privatnu inicijativu, i da li je to izraz dobre i smišljene politike. Mi mislimo, da nije. Za to te povlašćene ustanove, kad već postoje, moraju svoje poslovanje podešavati tako, da omogućavaju i privatnoj inicijativi rad, a naročito na pojeftinjavanju kredita. Za to one moraju uvek plaćati kamatu na uloge nižu bar sa ½ - ¾% no što plaćaju privatni novčani zavodi, koji podnose ogromne terete, i koji rade bez povlastica.

Komerijalna banka Beograd 1930. godine

Neophodno postojanje diferencirane kamate

Povećavanje uloga u opšte kod svih novčanih ustanova u sadašnjim prilikama ne treba posmatrati samo i jedino kao izraz ušteda. Ne. Takvo bi gledište bilo pogrešno. Pre valja u tom povećavanju gledati povlačenje novca iz privrednih poslova. A to je nemila i značajna pojava. I kada pod takvim prilikama državne novčane ustanove plaćaju kamatu na uloge, recimo istu, kao i privatni veći novčani zavodi, onda se time vrši ne samo nedopuštena konkurencija, već se onemogućava privatnim zavodima, da spuštanjem kamatne stope na uloge, ipak upućuju privrednike da rade svojim novcem, a ne da uživaju znatnu kamatu od svojih uloga, i najzad onemogućava se tendencija za pojeftinjavanjem kredita. Zadatak pak državnih novčanih ustanova ne može i ne sme biti takav. Na protiv. One moraju dopuštati, da povoljnije po privredu rade i privatni novčani zavodi, a ne da im oduzimaju poslove, i da im pričinjavaju teškoće. Nema bojazni, da će se umanjiti ulozi kod državnih novčanih ustanova, ako bi ove plaćale kamatu $\frac{1}{2}$ - $\frac{3}{4}\%$ niže, no veći privatni novčani zavodi, jer tu razliku podnosi ulagač, koji baš želi, da mu država garantuje za ulog. Ali kad te državne ustanove plaćaju istu kamatu kao i privatni veći novčani zavodi, prirodno je, da će se pretpostaviti državna garancija za uloge. A to stvara, s obzirom na to, kao i na ostala preimućstva državnih novčanih

ustanova, nedopuštenu i privredno politički nerazmišljenu utakmicu.

Diferencija, koja treba da postoji između kamatne stope na uloge kod državnih ustanova i one kod privatnih novčanih zavoda, ne treba se smatrati kao izraz potrebe i pravičnosti samo i jedino u ovim neželjenim privrednim prilikama. Ona ima da postoji uvek, i kad se te prilike poprave. Ponavljamo, ne sme se dopustiti, da država svojim povlašćenim ustanovama suzbija privatnu inicijativu, i da čini nepravednu utakmicu. Mi smo protivnici etatizacije privrednih poslova. Ona nikada ne može služiti kao model za vođenje dobro prosuđene privredne politike. Ako to podnosi, i ako to prisilno izvodi Sovjetska Rusija, to nama ne može služiti za primer. Ali dok te državne novčane ustanove budu postojale, onda bar neka podešavaju svoj rad tako, da ne stvaraju teškoće i prepreke poslovanju privatnih novčanih zavoda.

Podnoseći ovu predstavku Gospodinu Ministru nama je čast umoliti, da izvoli uzeti inicijativu za rešenje istaknutoga pitanja, a na ime, da državne novčane ustanove plaćaju kamatu na uloge nižu bar za $\frac{1}{2}$ - $\frac{3}{4}\%$, no što plaćaju privatni novčani zavodi.

Po ovoj predstavci nije ništa urađeno.

(Iz Izveštaja Upravnog odbora o radu Udruženja banaka za 1931. godinu)